

Program na podporu aplikovaného výzkumu a experimentálního vývoje
národní a kulturní identity (NAKI II)
Projekt VaV MK ČR DG16P02M034
Identifikace a prezentace památkového potenciálu historické kulturní krajiny
České republiky

Specializovaná mapa s odborným obsahem
**Identifikace kulturně historických hodnot jednotky
historické kulturní krajiny**

Esteticky kultivovaná krajina Hlubočka

Průvodní zpráva k výsledku

Předkladatel výsledku:

Mendelova univerzita v Brně
Zahradnická fakulta
Valtická 337, 691 44 Lednice

Hlavní řešitel (autor - garant výsledku):

doc. Dr. Ing. Alena Salašová (MENDELU)

Spoluřešitelé (spoluautoři)

Ing. Jozef Sedláček, Ph.D., Ing. Ondřej Šesták, Ing. Radim Klepárník, Ing. Daniel Matějka,
Ph.D., Ing. Zuzana Fialová (všichni MENDELU)

Výstup byl zpracován v rámci řešení II. etapy projektu, jejímž cílem je Identifikace a dokumentace památkově hodnotných segmentů, struktur a prvků vybraných částí historické kulturní krajiny.

Lednice 2019

I) Cíl výsledku specializovaná mapa s odborným obsahem

Cílem předkládané specializované mapy s odborným obsahem je identifikace kulturně historických hodnot souvisejících s esteticky kultivovanou kulturní krajinou, podtypem Idealizovaná „přírodní“ krajina. Specializovaná mapa byla vypracována v návaznosti na tvorbu metodiky Identifikace typologických jednotek historické kulturní krajiny ČR, která je dalším z proponovaných výstupů projektu DG16P02M034 Identifikace a prezentace památkového potenciálu historické kulturní krajiny České republiky. Úkolem specializované mapy s odborným obsahem je verifikovat možnosti vymezení jednotek historické kulturní krajiny a jejich typů a podtypů v rámci ČR na základě podrobného zpracování modelového území.

Jako modelové území jednotky historické kulturní krajiny byla zvolena esteticky kultivovaná krajina Hlubocka, která je reprezentantem komponované kulturní krajiny dle vymezení UNESCO a podtypem idealizované „přírodní“ krajiny dle připravované metodiky identifikace typologických jednotek historické kulturní krajiny ČR. Cílem zpracované specializované mapy je a) vymezení jednotky historické kulturní krajiny dle navrhované metodiky; b) identifikace znaků jednotky historické kulturní krajiny dle navržené metodiky; c) na základě analýzy znaků potvrzení zařazení jednotky do typu historické kulturní krajiny. Výsledkem rozboru je identifikace nejenom všech památkově a kompozičně významných jevů a hodnot krajiny, ale zejména vymezení základní struktury a typu použité kompoziční formy jako podklad pro identifikaci typu/podtypu historické kulturní krajiny (dále HiKK).

Z obecného pohledu je cílem předloženého výstupu vytvoření moderního odborného podkladu pro kvalifikované rozhodování odborných orgánů a orgánů státní správy (zejména památkové péče) a samosprávy, vlastníků, správců a uživatelů jednotlivých částí krajiny, jakož i podkladem pro zadavatele, pořizovatele a projektanty územně plánovací dokumentace a dalších plánů v oblasti ochrany a rozvoje území.

II) Vlastní popis výsledku

Předložená specializovaná mapa s odborným obsahem „Identifikace kulturně historických hodnot jednotky historické kulturní krajiny. Esteticky kultivovaná krajina Hlubocka“ je původním výsledkem výzkumu. Tvorba specializované mapy je založena na ověření metodiky identifikace typologických jednotek historické kulturní krajiny a identifikaci znaků historické kulturní krajiny, která je vyvíjena stejným výzkumným týmem. Jde tedy o inovativní, nově vyvíjenou metodu vymezení historických kulturních krajin České republiky, která je prostřednictvím specializované mapy ověřována a konkretizována,

včetně její využitelnosti v památkové péči. Identifikace kulturně-historických znaků krajiny, vyhodnocení jejich vztahu k typologické jednotce a zakres relevantních znaků a hranice typologické jednotky ve specializované mapě jsou tedy původními výsledky výzkumu.

Zásadním inovativním vkladem řešitelského týmu je identifikace a interpretace znaků historické kulturní krajiny s ohledem na potenciální předmět ochrany, jímž má být komponovaná krajina ve vymezeném podtypu krajiny idealizované „přírodní“.

Východiskem výzkumu byla obsáhlá vědecká rešerše děl, která se věnují fenoménu komponované krajiny s důrazem na její formování v období romantismu konce 18. a první poloviny 19. století. Rešerše byla následována podrobným terénním průzkumem s cílem identifikovat existující, torzální i již zaniklé fenomény v krajině, které vznikly v souvislosti estetickou kultivací krajinného prostoru navazujícího na zámek Hluboká. Vzhledem ke kategorii komponované krajiny bylo důležité i zmapování nehmotných jevů a prostorových vztahů, souvisejících s vnímáním krajiny v její estetické rovině. Výsledek rešerše a terénního průzkumu je interpretován ve specializované mapě, která tak je původním výsledkem výzkumu.

Následně byla provedena podrobná vědecká rešerše odborné literatury a vybraných, zejména mapových, pramenů týkajících se panství Hluboká nad Vltavou. Excerptovány byly rovněž veřejně dostupné databáze, zejména seznam nemovitých kulturních památek a národních kulturních památek. Informace získané z rešerše a pramenů byly excerptovány do pracovní databáze znaků historické kulturní krajiny modelového území. Rešerše byla zaměřena zejména na určení kostry komponované krajiny formované v období romantismu.

Předmětem a cílem výzkumu byla identifikace kulturně-historických hodnot krajiny a prostorových vztahů v krajině, které jsou podstatou esteticky kultivované krajiny. Byla vytvořena databáze identifikovaných kulturně-historických hodnot krajiny v prostředí GIS a na základě koncentrace nalezených jevů navržena hranice vymezené jednotky historické kulturní krajiny. Všechny zjištěné skutečnosti byly zakresleny do specializované mapy s odborným obsahem, která tak je původním výsledkem výzkumu.

Na základě podrobného studia historické podoby a vývoje krajiny Hlubocka a srovnávací kartografické studie byly identifikovány:

- **Objekty a krajinné segmenty**, které byly zapojené jako skladební části do romantického kompozičního schématu krajiny. Upřesněny byly nejenom základní půdorysné tvary objektů a jejich lokace v krajině, ale i jejich tvarosloví a vnitřní uspořádání;

- **Kompoziční prostorové vztahy**, které vznikly záměrnou lokací objektů na pohledové, osové nebo symbolické kompoziční linii nebo vznikly jejich záměrným vnitřním uspořádáním ve vazbě na další objekty kompozice.

Objekty a vztahy mezi nimi pak vytváří základní kompoziční schéma krajiny. Identifikované kompoziční schéma, jeho hranice, popis a přesné georeferencování v prostředí GIS je původním výsledkem výzkumu a tvoří základní obsah specializované mapy. Všechny objekty a kompoziční vztahy vyznačené v mapě byly zpracovány do databáze objektů v rámci GIS formátu této mapy. Byl zpracován přehled identifikovaných typů objektů, které tvoří obsah specializované mapy, včetně jejich definice. Databáze objektů včetně jejich georeferencování a grafického zpracování je původním výsledkem tohoto výzkumu.

Současná podoba kompozičního schématu a jeho stav byly ověřovány následným pozemním terénním průzkumem a leteckým průzkumem za použití dronu. Cílem terénního šetření bylo:

- a) prověřit existenci historických objektů tvořících krajinnou kompozici;
- b) prověřit existenci původních kompozičních vazeb;
- c) vyhodnotit stávající stav kompozice.

Výsledky terénního šetření jsou vyznačeny ve specializované mapě. Objekty (stavební, zahradní, krajinné) a kompoziční vazby jsou v mapě rozlišeny na stávající a zaniklé.

Dalším krokem byla tvorba pracovní mapy jakožto podkladu pro terénní průzkum. Pracovní mapa obsahovala kostru krajinné kompozice s vazbou na zámek Hluboká a zobrazené znaky historické kulturní krajiny identifikované v předešlé rešerši. Zároveň byly stanoveny pracovní hranice zájmového území tak, aby zahrnuly skladební části kompozice, zejména zámek a zámeckou zahradu Hluboká, navazující obory, bažantnice, panské dvory, zámeček Ohrada, rybníky a louky, vykazující záměrnou modelaci terénu nebo porostů. Hranice jednotky historické kulturní krajiny pak byla vymezena tak, aby území bylo logicky uzavřeno (průběh hranic korespondoval s hranicemi panství, katastrů, komunikacemi nebo vodními toky).

Následoval terénní průzkum, při němž byla pořízena podrobná dokumentace identifikovaných památkově hodnotných částí a struktur (znaků) historické kulturní krajiny modelového území. Rovněž byl ověřován, zpřesňován a doplňován obsah pracovní mapy, aby došlo k podchycení potenciálního předmětu ochrany v modelovém území.

Na podkladě důkladné vědecké rešerše a terénního průzkumu přistoupili zpracovatelé k tvorbě výsledné specializované mapy s odborným obsahem. Mapa byla vytvořena

v prostředí programu ArcGIS zanesením výsledků rešerší doplněných o informace z terénního průzkumu na podkladovou vrstvu ZABAGED® 1:10 000 a DMR5G od ČÚZK.

Metodika práce na specializované mapě vychází ze schváleného postupu řešení projektu a naplňuje metodiku II. etapy „Identifikace a dokumentace památkově hodnotných segmentů, struktur a prvků vybraných částí historických kulturních krajin.“ Výše uvedený postup se ukázal jako nosný pro identifikaci typologických jednotek a jejich znaků v rámci připravované metodiky identifikace typologických jednotek historické kulturní krajiny ČR. Rozbor kompozice krajiny Hlubocka prokázal její zařazení do podtypu idealizované „přírodní“ krajiny esteticky kultivované.

III) Návrh využití výsledku

Specializovaná mapa Identifikace kulturně historických hodnot charakteristických celků historické kulturní krajiny: Esteticky kultivovaná krajina Hlubocka může být poskytovatelem využita na několika úrovních. Může sloužit jako východisko pro další metodickou práci v oblasti péče o historickou kulturní krajinu a k návrhu případné krajinné památkové zóny či jiného stupně ochrany. Je odborným podkladem pro kvalifikované rozhodování poskytovatele a odborných orgánů (NPÚ), orgánů státní správy (zejména památkové péče) a samosprávy. Mapa poskytuje informační bázi pro vlastníky, správce a uživatele jednotlivých částí krajiny modelového území. Může být také využita jako podklad pro zadavatele, pořizovatele a projektanty územně plánovací dokumentace a dalších plánů v oblasti ochrany a rozvoje území. Neméně důležitá je možnost využít mapu jako informační zdroj pro odbornou i laickou veřejnost. Mapa bude veřejně přístupná na internetových stránkách projektu <http://www.hikk-naki.cz/>.

IV) Seznam použité související literatury

Mapové podklady

Archiválie Ústředního archivu zeměměřictví a katastru. Císařské povinné otisky stabilního katastru 1:2 880 – Čechy © Český úřad zeměměřický a katastrální

Mapová služba WMS - DMR 5G (Stínovaný model reliéfu) ČÚZK

Mapová služba WMS – Ortofoto ČÚZK

Mapová služba WMS - ZABAGED® ČÚZK

Mapy 1. vojenského mapování - <http://oldmaps.geolab.cz> © 1st Military Survey, Austrian State Archive/Military Archive, Vienna. © Laboratoř geoinformatiky Univerzita J. E.

Purkyně - <http://www.geolab.cz>. © Ministerstvo životního prostředí ČR - <http://www.mzp.cz>

Mapy 2. vojenského mapování - <http://oldmaps.geolab.cz> © 2nd Military Survey, Austrian State Archive/Military Archive, Vienna. © Laboratoř geoinformatiky Univerzita J. E.

Purkyně - <http://www.geolab.cz>. © Ministerstvo životního prostředí ČR - <http://www.mzp.cz>

Mapy 3. vojenského mapování - <http://oldmaps.geolab.cz> © Mapová sbírka Univerzity Karlovy - <http://www.natur.cuni.cz/mapcol/>

Literatura

GAŽI, M. (ed.) et BADALOVÁ, M. (2008): Schwarzenbergové v české a střeoevropské kulturní historii. 1. vyd. České Budějovice: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Českých Budějovicích. Collectiones; 2. 735 s. ISBN 978-80-85033-10-6.

HENDRYCH, J. (2019): Studie péče a konzervace parku na Podskalské louce v Hluboké nad Vltavou s ohledem na provoz golfového hřiště a zájmy památkové péče. Dostupné z https://www.researchgate.net/publication/285525399_STUDIE_PECE_A_KONZERVACE [cit. 2019-08- 20]

HIEKE, K., PINC, M., HIEKOVÁ, G. (1984): České zámecké parky a jejich dřeviny. 1. vyd. Praha: SZN.

IVANEGA, J. (2014): Ohrada. 1. vyd. Praha: NZM. 134 s. ISBN 978-80-86874-55-5.

IVANEGA, J. (2012): Vrchnostenská sídla na panství Hluboká nad Vltavou za Adama Františka ze Schwarzenbergu (1703-1732). Rigorózní práce (PhDr.). Jihočeská Univerzita v Českých Budějovicích, Filozofická fakulta.

JANOVSKÝ, F., MARKUS, A. (1936): Zámek Hluboká nad Vltavou a zámek Ohrada s lesním a lovčím museem: průvodce dějinami, stavbou a sbírkami. České Budějovice.

JUŘÍK, P. (2018): Schwarzenbergové. Nic než rovné. 1. vyd. Praha: Euromedia Group a.s. – Knižní klub v edici Universum. 168 s. ISBN 978-80-242-6010-5.

KOVÁŘ, D., KOBLASA, P. (1997): Město jménem Hluboká. Rudolfov: Jelmo. 176 s., [8] s. barev. obr. příl. Drobnosti českého jihu; sv. 7. ISBN 80-238-1619-5.

KROB, M., KROB, M. jr. (1992): Hluboká. Praha: Pressfoto. 177 s. ISBN 80-7046-004-0.

KUTHAN, J. (2001): Aristokratická sídla období romantismu a historismu. 1. vyd. Praha: Akropolis. 333 s. ISBN 80-7304-003-4

MAŘÍK, J. (1926): Paměti města Hluboká. Hluboká nad Vltavou.

- OURODOVÁ-HRONKOVÁ, L. (ed.) (2017): Schwarzenberská krajina Hlubocka a Třeboňska. Proměna krajiny na vybraných schwarzenberských panstvích v letech 1660-1930. Katalog výstavy. České Budějovice: Národní památkový úřad. 287 s. ISBN 978-80-85033-79-3.
- PACÁKOVÁ-HOŠŤÁLKOVÁ, B. (ed.) (2004): Zahrady a parky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. 2. vyd. Praha: Libri. ISBN 978-80-7277-279-7.
- PAVLÁTOVÁ, M., EHRLICH, M. (2004): Zahrady a parky jižních Čech. 1. vyd. Praha: Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu : Nebe. 415 s. ISBN 978-80-902910-6-5.
- ŠANDA, M. (2011): Antonio Erharto Martinelli jako schwarzenberský knížecí architekt a stavitel. Diplomová práce. Praha: FF UK.
- TŘÍSKA, K. et al. (1986): Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Praha.
- TUMA, D. (2012): Archeologie novověkých obor. Plzeň,. disertační práce (Ph.D.). ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI. Fakulta filozofická
- VLČEK, P. et al. (2004): Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách. Praha: Academia.
- VYBÍRAL, J. (1999): Století dědiců a zakladatelů: architektura jižních Čech v období historismu. 1. vyd.. Praha: Argo. 214 s. ISBN 978-80-7203-205-1.
- WOLF - CHROUST - KOKEŠ – LOCHMAN. (1976): Naše obory, 1. vydání. Praha: Státní zemědělské nakladatelství
- ŽIŽKA, J. (2008): K podobě schwarzenberských hospodářských dvorů, Schwarzenbergové v české a středoevropské kulturní historii. 1. vyd. České Budějovice: NPÚ. s. 47-78.

V) Seznam publikací, které předcházely výsledku Specializovaná mapa s odborným obsahem

- Weber M., Ehrlich M., Salašová A., Vorel I. et al. (2017): Identifikace a prezentace památkového potenciálu historické kulturní krajiny České republiky, ms. [Periodická průběžná zpráva o průběhu projektu DG16P02M034; depon in: knihovna VÚKOZ, v. i., Průhonice].

VI) Datové přílohy na CD

- (1) Specializovaná mapa s odborným obsahem Identifikace kulturně historických hodnot charakteristických celků historické kulturní krajiny: Esteticky kultivovaná krajina Hlubocka, mapový list (elektronická verze) ve formátu *.pdf

- (2) Elektronická verze mapy ve formátu *.mxd, *.shp (včetně přidružených souborů *.dbf, *.sbn, *.sbn, *.prj, *.shx)
- (3) Databáze zjištěných informací ve formátu *.dbf
- (4) Specializovaná mapa s odborným obsahem Identifikace kulturně historických hodnot charakteristických celků historické kulturní krajiny: Esteticky kultivovaná krajina Hlubocka, textová část ve formátu *.pdf
- (5) Tabulková příloha: Tab. 2: Databáze identifikovaných znaků historické kulturní krajiny, které definují jednotku „Esteticky kultivovaná krajina Hlubocka“ ve formátu *.pdf
- (6) Tabulková příloha: Tab. 3: Seznam vyhlášených kulturních památek a národních kulturních památek v modelovém území Hlubocka ve formátu *.pdf
- (7) Obrazová příloha: Fotodokumentace
- (8) Specializovaná mapa s odborným obsahem Identifikace kulturně historických hodnot charakteristických celků historické kulturní krajiny: Esteticky kultivovaná krajina Hlubocka, Průvodní zpráva k výsledku ve formátu *.pdf

Formát dat:

Vektorová data jsou uspořádána ve vrstvách v geografické databáze prostřednictvím programu ArcGIS Desktop Pro. Veškerá data k mapovému projektu jsou dostupná v složce GIS. Mapový projekt je uložen jako mapový soubor ve formátu *.apr. Grafický výstup mapového projektu je rovněž poskytnut ve formátu *.pdf.

Souřadnicový systém:

Data geografické databáze jsou uložena v souřadnicovém systému S-JTSK_Krovak_East_North.

Struktura databáze jednotlivých vrstev map, formát dbf:

RuleID (long integer): reference do tabulky subtypů dle katalogu jevů

Datec (text, 20 znaků): určení doby vzniku jevu

Název (text, 50 znaků): nabývané hodnoty dle názvu konkrétní jednotky daného jevu

Popis (text, 200 znaků): slovní popis jevu

ID (short integer): identifikační číslo jevu

Směr (short integer): nabývané hodnoty v úhlových stupních, udává směr pohledu pozorovatele, platí pouze pro jevy „Místo významné veduty“ a „Významný vyhlídkový bod“